

1930s

Wandtapijten in de Academie voor Schone Kunsten van Doornik

Rodolphe STREBELLE (Tournai, 1880 – Uccle, 1959)

De Doudou van Bergen, 1936

Geschilderde schets

Collectie van Fédération Wallonie-Bruxelle - Depot

Tussen de oorlogen herleefde de belangstelling voor decoratieve en toegepaste kunsten, vooral onder invloed van de Bauhaus-school (1919-1933). In het Belgische paviljoen op de Universele Expositie in Parijs in 1937 waren vier monumentale wandtapijten te zien die in opdracht van de overheid waren geweven in de koninklijke fabrieken van Mechelen en Brussel, waaronder **Le Doudou de Mons** van **Rodolphe Strebelle** (coll. House of Commons, Londen).

Rodolphe Strebelle, een schilder en graveur die cartoons ontwierp voor wandtapijten en glasramen, maakte een tweede versie van *Le Doudou*, waarvan de geschilderde schets model stond voor het wandtapijt. Dit wandtapijt, dat in 1986 door het TAMAT-atelier werd geweven, is te zien in de grote zaal van het stadhuis van Doornik.

In deze context startte **Léonce Pion**, directeur van de Académie des Beaux-Arts, een cursus tapijtweven op hoge weefgetouwen, om zo een voorouderlijk ambacht in Doornik nieuw leven in te blazen. De weefgetouwen werden uitgerust met pedalen om het weven te vergemakkelijken. **Fernande Dubois**, een gerenommeerde licrière, werd de eerste lerares in 1931.

(FOCUS - ETALAGE)

Fernande Dubois (Bruxelles, 1880 - Bruxelles, 1949)

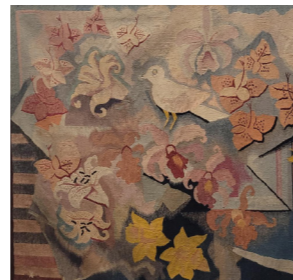
en het tapijtatelier van de Academie voor Schone Kunsten van Doornik

Als lid van de Brusselse bourgeoisie werd Fernande Dubois in 1899 bekend door haar talenten als borduurster op zijde en later als tapijtweefster. Haar tapijtwerk op het monumentale beeldverhaal **Vers l'idéal** (Naar het ideaal) van de symbolistische schilder **Constant Montald**, dat 12 jaar duurde (1908-1920), was een doorslaand succes. Het wandtapijt werd bewonderd door koningin Elisabeth van België en tentoongesteld in New York (American Art Gallery). In 1925 maakte het deel uit van het Belgische paviljoen op de Exposition Internationale des Arts Décoratifs in Parijs. Dankzij een openbare inschrijving georganiseerd door de Staat kon het werk geschonken worden aan Prins Leopold, de toekomstige Koning der Belgen, en Prinses Astrid ter gelegenheid van hun huwelijk in 1926.

Als gerenommeerd licentiate werd **Fernande Dubois** gevraagd om de kunst van het hoogluizen te onderwijzen in Doornik, met groot succes, zoals blijkt uit de deelname van verschillende van haar leerlingen aan de Universele Expositie in Parijs in 1937 en aan de tentoonstelling gewijd aan de steden Doornik en Antwerpen in het Musée des Beaux-Arts in Brussel in 1941.

Een zeldzaam voorbeeld uit deze periode, *L'arbre aux oiseaux* is geweven door **Louise Henneton** op een cartoon van **Paul Minot** van de Académie de Mons. Beide namen staan vermeld op het tapijt, dat ook het Doornikse merk draagt.

Na haar vijf jaar durende opleiding (1936-1941), bekroond met talrijke onderscheidingen, prijzen en medailles, bleef **Louise Henneton** (Doornik, 1902 - Doornik, 1967) het atelier bezoeken tot **Fernande Dubois** in 1948 met pensioen ging. Ze weefde samen met andere leerlingen, waaronder **Augusta Leroy**, maar ook **Claudine Leroy** en **Yvette Desomberg**, die later de vernieuwende luizenkunst aan de Academie van Doornik zouden onderwijzen.

Jean LEROY (Péruwelz, 1896 – Tournai, 1939)

De vredesduif, 1940

Hoog schering - Katoen en wol

Geweven door Claudine Leroy in Doornik

Collectie van TAMAT

Als tekenleraar aan de Académie des Beaux-Arts vanaf 1931, zocht **Jean Leroy** naar een synthetische en plastische uitdrukking van vorm in zijn tekeningen en schilderijen. Gevoelig voor monumentale kunst probeerde hij tapijtwerk nieuw leven in te blazen door gebruik te maken van een beperkt kleurengamma, arceringen te maken, vormen te vereenvoudigen en het perspectief en de rand rond het onderwerp te laten vallen.

De twee cartoons *La colombe de la paix* en *Tournai, cité royale*, ontworpen in 1937 en 1938, illustreren deze vernieuwende aanpak en werden tijdens de oorlog geweven door zijn vrouw **Augusta Pollet** en haar dochter **Claudine**. Terwijl het atelier van **Fernande Dubois** een klassiek weefwerk van grote finesse bood, met subtiele nuances, in de geest van «geweven schilderkunst», openden het onderzoek en de experimenten van **Jean Leroy** de weg naar nieuwe perspectieven en hadden ze een blijvende invloed op een van zijn leerlingen, **Edmond Dubrunfaut**.

1940s

De 3 hoofdrolspelers in de heropleving

Edmond DUBRUNFAUT (Denain (FR), 1920 – Furnes, 2007)

Katten, 1940-1945

Wandtapijten - Katoen en wol

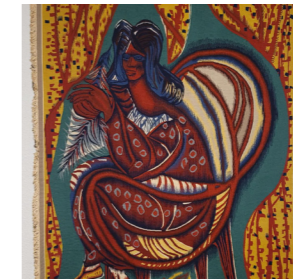
Geweven door het atelier Robert Taquet in Antoing

Collectie van Fédération Wallonie-Bruxelles - Depot

Tijdens zijn studies aan de Académie des Beaux-Arts in Doornik kreeg **Edmond Dubrunfaut** les van **Jean Leroy**, bij wie hij op de Wereldtentoonstelling van Parijs in 1937 een beslissend werk in zijn carrière ontdekte: Picasso's *Guernica*. Geïnteresseerd in de luizenkunst, maakte hij in die tijd zijn eerste geschilderde cartoons. Aan de Ecole Supérieure d'Architecture et des Arts décoratifs de La Cambre in Brussel ontmoette hij in 1943 **Roger Somville** in het monumentale schildersatelier en aan het einde van de oorlog werd hij voorgesteld aan **Louis Deltour**.

Alle drie deelden ze een passie voor muurschilderkunst en verschillende media: schilderkunst, fresco's, keramiek en wandtapijten. Om het wandtapijt zijn expressieve waarde terug te geven, experimenteerden de jonge kunstenaars met het verven van materialen, het schrijven op karton en het ontwerpen van genummerde overtrekken, op zoek naar het omzetten van een project met behulp van een vereenvoudigde techniek.

Edmond Dubrunfaut richtte twee tapijtateliers op in Doornik - het atelier Claudine Leroy in 1942 en het atelier Robert Taquet in 1945 - die zijn cartoons weefden (*Le cerf-volant cassé*, *Les chats*) en vervolgens die van **Roger Somville** (*La femme au chat*) en **Louis Deltour**. In 1945 legde hij met zijn geschriften *Manifeste pour l'art mural* en *Pour la rénovation de la tapisserie de haute et basse de lisse en Belgique* de basis voor een heropleving van de wandtapijt- en muurschilderkunst in Doornik en België, met de Académie des Beaux-Arts als middelpunt.

Edmond DUBRUNFAUT (Denain (FR), 1920 – Furnes, 2007)

De blauwe vogel, 1947

Wandtapijt - Katoen en wol

Geweven door het atelier van de Société coopérative «La Tapisserie de Tournai», in Doornik

Collectie FOD Economie - Depot

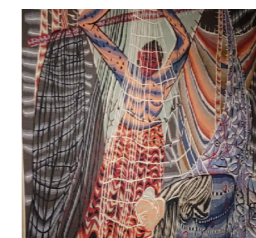
L'oiseau bleu van **Edmond Dubrunfaut** roept een populair thema op, een vrouw in rust, waarvan de vloeiende lijnen en heftig contrasterende kleuren emblematisch zijn voor de esthetische output van de drie kunstenaars in die tijd. Tijdens deze jaren van gezamenlijke reflectie en discussie werd een krachtige, expressieve, zelfs expressionistische stijl gesmeed, passend bij de muurschilderingfunctie van het werk. Ondanks deze collectieve geest drukte elke kunstenaar zich uit volgens zijn eigen persoonlijkheid en aspiraties. Het compromisloze sociale en politieke engagement van **Louis Deltour** is diep geworteld in zijn doel om «openbare kunst» voor het volk te creëren.

1950s

Forces murales - Geëngageerde kunstenaars

Al in 1946 richtte het **Centre de Rénovation de la Tapisserie de Tournai** (Centrum voor de Renovatie van de Doornikse Tapisserie), waarin een aantal vooraanstaande Doornikse figuren verenigd waren, zich op het ondersteunen en promoten van kunstenaars door middel van conferenties en tentoonstellingen in België en in het buitenland. In augustus 1947 werden hun inspanningen beloond toen de minister van Buitenlandse Zaken, **Paul-Henri Spaak**, 300 m² wandtapijten bestelde om de Belgische ambassades in het buitenland te versieren.

1947 was een scharnierjaar in de heropleving van de wandtapijten. In november verenigden de kunstenaars zich in het collectief **Forces Murales** (1947-1959), waarvan ze de doelstellingen in hun Manifest vastlegden: breken met de academische traditie, de wandtapijten hun authenticiteit teruggeven en hun humanistische idealen en sociaal engagement uitdrukken door middel van werken die geïntegreerd werden in werkplekken, openbare ruimtes en monumentale architectuur.

Forces Murales

De nazicht van de netten, 1950

Lage shering - Katoen en wol

Geweven door het productieatelier van de coöperatieve vereniging « La Tapisserie de Tournai » in Doornik

Collectie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken - Depot

Het jaar daarop werd een opleiding voor ambachtelijke wevers georganiseerd door het professionele revalidatiecentrum van de Académie des Beaux-Arts. De **Société Coopérative «La Tapisserie de Tournai»** (1948-1953) zorgde voor de uitvoering van de opdracht van het Ministerie van 51 wandtapijten, waaronder *La Vérification des filets*, dat de initialen van de drie kunstenaars draagt. Het wandtapijt illustreert de heruitgevonden taal van de wol: een beperkt aantal kleuren, kruisarceringen om de overgang van tonen te markeren, een vereenvoudigd ontwerp, een effen achtergrond zonder perspectief en dikbinding, waardoor het wandtapijt sneller en goedkoper kon worden geproduceerd.

Paul MINOT (z.d.)

De vogelboom, 1941

Hoge schering - Katoen, wol en zijde

Geweven door Louise Henneton, atelier van de Academie voor Schone Kunsten in Doornik

Collectie van TAMAT

Edmond DUBRUNFAUT (Denain (FR), 1920 – Furnes, 2007)

De waarheid (of De gehangenen), uit de serie Les Martyrs, 1945

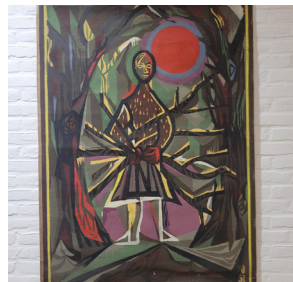
Wandtapijt model - Verf tempera op papier gemonteerd op 4 spaanplaatpanelen

Collectie van TAMAT

Na de oorlog en gezien de dreiging van een nieuw conflict in Azië, raakten kunstenaars betrokken bij de strijd tegen intolerantie en totalitarisme. In 1945 gaf het project voor een mausoleum voor politieke gevangenen en gedeporteerden in Tertre (Henegouwen), dat nooit was voltooid, **Edmond Dubrunfaut** de gelegenheid om een ensemble te ontwerpen rond het thema van de Martelaren, waarbij architectuur, muurschilderingen en wandtapijten werden gecombineerd in een totale kunstbenadering. Het driedelige wandtapijt *Les pendus*, met zijn krachtige, expressionistische stijl van kleur en vorm, versterkt deze boodschap van afschuw tegenover oorlog.

De kunstenaars van **Forces Murales** zetten zich in voor de Belgische Communistische Partij en verdedigen met hun creaties vol overtuiging het volk in de verovering van zijn rechten en vrijheid. Om deze boodschap uit te drukken, pleitten ze voor het gebruik van realisme en figuratieve iconografie, in tegenstelling tot de hedendaagse artistieke trends, in het bijzonder **Roger Somville**, die uitgebreid over dit onderwerp schreef.

De invloed van Forces Murales

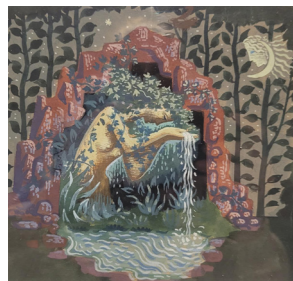
Victor NOËL (Dour, 1916 – Ham-sur-Eure, 2006)

Vrouw sprokkelt dood hout, 1951

Wandtapijt model - Plakkaatverf

Collectie van TAMAT

Het werk van **Forces Murales** wekte de interesse van verschillende leraren en kunstenaars aan de Academie van Doornik. **Victor Noël**, die les gaf in decoreren en tekenen, met name aan **Louis Deltour**, maakte tussen 1947 en 1952 een aantal figuratieve cartoons over populaire onderwerpen, zoals *La fermière* (De boer) en *Femme ramassant du bois mort* (Vrouw die dood hout verzamelt), in een monumentale, krachtige stijl met expressieve kleur- en lijncontrasten, voordat hij overging op abstractie.

Jean RANSY (Baulers, 1910 – Jumet, 1991)

De bron, z.d.

Wandtapijt model - Geveerd karton

Collectie van TAMAT

Jean Ransy schildert en alle vormen van muurkunst (wandtapijten, mozaïeken, glas-in-lood, fresco's). Onder invloed van het symbolisme van **Jean Delville** en **Constant Montald** schommelt zijn werk tussen verschillende stromingen: symbolisme, surrealisme en realisme. Hij is verantwoordelijk voor verschillende wandtapijtcartoons. *La source* illustreert de imaginaire en fantastische wereld van de kunstenaar, wiens werk wordt gekenmerkt door een zeer persoonlijk surrealisme.

Michel HOLYMAN (Baerl (DE), 1924 – Taintignies, 1966)

Textiel activiteiten, bedrijfsactiviteiten, 1955

Lage schering - Katoen en wol
Geweven door het atelier Georges Chaudoir in Brussel

Collectie FOD Economie - Depot

Michel Holyman, leerling van **Edmond Dubrunfaut** aan de Académie des Beaux-Arts in Bergen, maakt cartoons voor wandtapijten en fresco's in een benadering die volledig gewijd is aan de muur. Dicht bij de geest van het **Forces Murales**-collectief, maar met een minder polemische benadering, heeft zijn werk talrijke prijzen gewonnen: in de nationale wandtapijtwedstrijd op de Textieltentoonstelling van Gent in 1948, in de VN-tapijtwedstrijd in 1952 en op de Wereldtentoonstelling van Brussel in 1958. Sommige van zijn werken hebben een sociale dimensie en zijn gelinkt aan economische activiteit of aan populaire cultuur en lokale folklore. Zijn werken zijn vaak opgevat volgens een sequentiële verdeling van het verhaal, geanimeerd door scènes met sterke graphics en figuren waarvan de bijzondere behandeling van de gezichten het werk van de kunstenaar verbindt met de artistieke stromingen van zijn tijd.

Michel Holyman heeft verschillende muurschilderingen voor openbare ruimtes ontworpen, die voor iedereen toegankelijk zijn. De serie *Textielindustrie* - te zien in de Provinciale Bibliotheek van Doornik, vlakbij de voormalige Ecole Supérieure des Textiles et de Bonneterie waar hij docent was - is gewijd aan deze bloeiende economische activiteit in Doornik destijds. Verschillende processen worden opgeroepen in de vorm van verhalen en geschriften: spinnen, weven, verven en bedrukken - een techniek die hij beoefent - en breien.

Jean LURÇAT (Bruyères (FR), 1892 – Saint-Paul de Vence (FR), 1966)

De smaragdsalamander, z.d.

Lage schering - Katoen en wol
Geweven door het atelier Tabard Frères & Sœurs in Aubusson (FR)

Collectie Koning Boudewijnstichting, Fonds Jacques en Jeanine Versluys-Evrard - Depot

Tussen de oorlogen in zette **Jean Lurçat** een beweging in gang om de tapijtweefkunst in Frankrijk te vernieuwen. Na de ontdekking van de *Apocalyps* in Angers in 1937, stelde hij vragen over wandtapijten en de picturale transcriptie ervan en oefende hij deze uit in de manufactuur Gobelins in Parijs en in Beauvais. Tijdens de oorlog zette hij in Aubusson met meesterwever **François Tabard** zijn onderzoek voort en ontwikkelde hij een nieuwe manier van weven. In zijn Manifest van 1940 maakte Lurçat aanspraak op deze nieuwe autonome taal van wandtapijten voor decoratieve doeleinden en architectuur en in 1947 richtte hij de Association des Peintres Cartoniers de Tapisserie op.

Liberté (1943), een emblematisch en geëngageerd werk, geweven op basis van een gedicht van Paul Eluard, illustreert zijn benadering van innovatieve wand- en decoratiekunst, ontworpen volgens een aangepast technisch procédé: beperkt aantal tonen, gebruik van dikke draad, arcering van tonen, gebruik van genummerd overtrekpapier.

In 1946 moedigden de tentoonstelling *La Tapisserie française, des origines à nos jours* in Brussel en de ontmoeting tussen **Edmond Dubrunfaut** en **Jean Lurçat** jonge Belgische kunstenaars aan om hun inspanningen voor de vernieuwing van de tapijtweefkunst in België voort te zetten. In 1962 nam **Jean Lurçat** het initiatief tot de Internationale Biënnale voor tapijtwerk in Lausanne, een tentoonstelling waaraan **Roger Somville** en **Edmond Dubrunfaut** deelnamen.

Curator tentoonstelling: **Béatrice Pennant**, curator bij TAMAT.

TAMAT
Musée de la Tapisserie et
des Arts Textiles de la Fédération Wallonie-Bruxelles

tamat.be

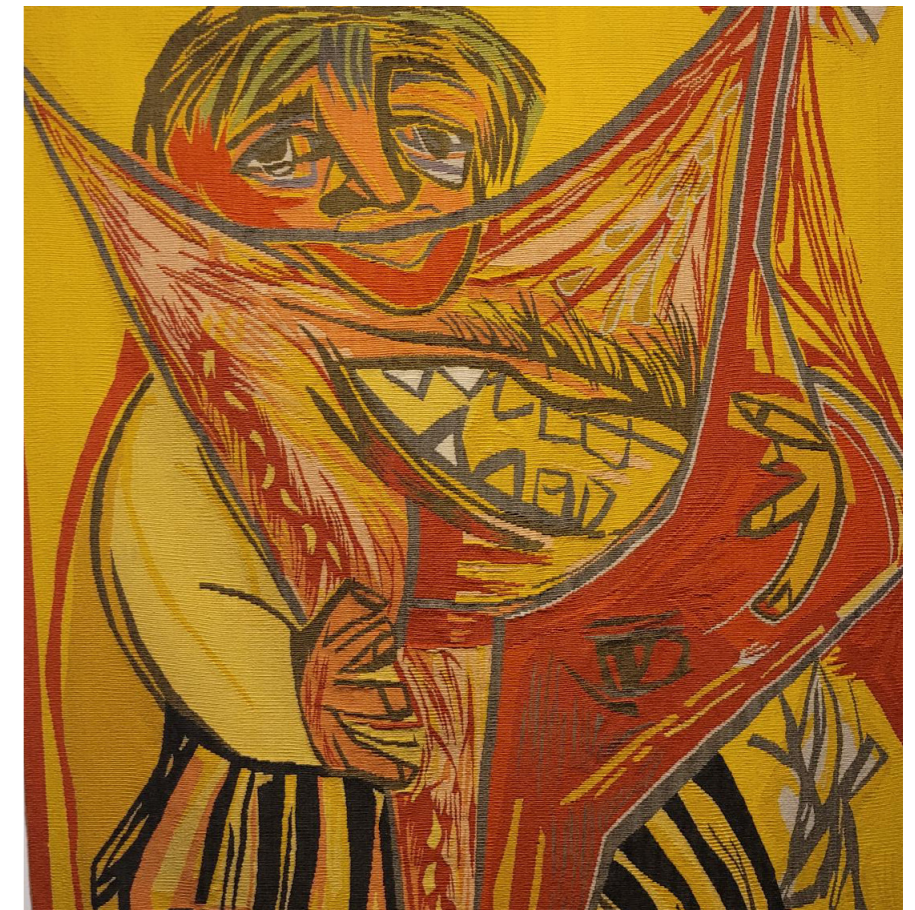
TAMAT

NL

Tournai, Territoire Textile #3 Bezoekersgids

TAMAT is het Museum voor Tapijt en Textielkunsten in de Federatie Wallonië-Brussel. De instelling werd opgericht in 1981 en heeft als doel de tapijtweefkunst en het hedendaags textiel design te promoten door elk jaar kunstenaars te verwelkomen in zijn onderzoeks- en experimenteeratelier, waardoor het een uniek centrum is in België.

Tournai, Territoire Textile toont de wortels van de wandtapijtkunst in Doornik: de stad is een bekend Europees weefcentrum sinds het midden van de 15e eeuw en lag ook aan de basis van de vernieuwing van de wandtapijtkunst in België in de periode vlak na de oorlog. Deze derde editie van de permanente tentoonstelling licht een tipje van de sluier op over de omstandigheden en de spelers die betrokken waren bij deze terugkeer naar de tapijtkunst tussen de jaren 1930 en 1950, die in 1947 culmineerde in de oprichting van het collectief Forces Murales en de opkomst van de tapijtkunst in Doornik.

Edmond dubrunfaut (Denain (FR), 1920 – Furnes, 2007)

De gebroken vlieger, 1945-1946

Wandtapijten - Katoen en wol
Geweven door het atelier Robert Taquet in Antoing

Privécollectie - Depot